

संविधानसभा
संवैधानिक-राजनीतिक संवाद तथा सहमति समिति
संविधानको विधेयकको पहिलो मस्यौदा परिमार्जन विशेष समिति

प्रतिवेदन

२०७२

संविधानसभा सचिवालय, सिंहदरबार, काठमाण्डौ, नेपाल
फोन नं : ४२००३४४, ४२००१३४ फ्याक्स : ४२०००५३,
URL : <http://www.can.gov.np>, E-mail: sac2070@gmail.com

संविधानसभा
संवैधानिक-राजनीतिक संवाद तथा सहमति समिति
संविधानको विधेयकको पहिलो मस्यौदा परिमार्जन विशेष समिति

सदस्यहरू	
१.	संयोजक, मा० डा० बाबुराम भट्टराई
२.	सदस्य, मा० श्री सुशील कोईराला
३.	सदस्य, मा० श्री के.पी. शर्मा ओली
४.	सदस्य, मा० श्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड)
५.	सदस्य, मा० श्री विजयकुमार गच्छदार

आमन्त्रित

१.	मा० श्री रामचन्द्र पौडेल
२.	मा० श्री कृष्णप्रसाद सिटौला
३.	मा० श्री विद्या देवी भण्डारी
४.	मा० श्री भीमबहादुर रावल
५.	श्री नारायणकाजी श्रेष्ठ

सचिवालय

क्र.स.	पद	नाम, थर
१.	संविधानसभाको महासचिव	श्री मनोहरप्रसाद भट्टराई
१.	संविधानसभा सचिवालय सचिव	श्री मुकुन्द शर्मा
२.	उपसचिव	श्री केशवप्रसाद आचार्य
३.	उपसचिव	श्री मानबहादुर अर्याल
४.	शाखा अधिकृत	श्री लक्ष्मण अर्याल
५.	क.अ.	श्री सुशीलकुमार खड्का
६.	ना.सु.	श्री सृजना तण्डुकार
७.	का.स.	श्री नारायण कार्की
८.	का.स.	श्री सविता चौलागाई
९.	ह.स.चा.	श्री कुमार खवास

मन्तव्य

संविधानसभाको मिति २०७२ साउन १३ गते बसेको बैठकबाट संविधानको विधेयकको पहिलो मस्यौदा माथि नेपाली नागरिकबाट प्राप्त राय, सुझाव/प्रतिक्रिया बमोजिम विधेयक परिमार्जनका लागि निर्देशन सहित प्राप्त प्रतिवेदनमाथि विधेयक परिमार्जनका विषयवस्तुमा सहमति प्राप्त गरी समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्न मिति २०७२/०४/१४ गते बसेको समितिको बैठकले समितिका माननीय सभापति डा० बाबुराम भट्टराईको संयोजकत्वमा प्रमुख चार दलका शीर्ष नेताहरु मा० श्री सुशील कोइराला, मा० श्री के.पी. शर्मा ओली, मा० श्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड), मा० श्री विजयकुमार गच्छदार सम्मिलित पाँच सदस्यीय विशेष समिति गठन गरेको थियो ।

विशेष समितिको २०७२/०४/१४ गते बसेको बैठकमा संविधानसभाको निर्देशन अनुरूप **संविधान सभा, नागरिक सम्बन्ध तथा संविधान सुझाव समितिको प्रतिवेदनमाथि विस्तृत छलफल गरी संविधानको** पहिलो विधेयकमाथि नेपाली नागरिकबाट प्राप्त राय, सुझाव/प्रतिक्रियालाई केलाएर उक्त विधेयक परिमार्जनका लागि सुझाव प्रतिवेदन तयार गर्न मा० श्री गिरिराजमणि पोखरेल (दोस्रो बैठकबाट मा० श्री शक्तिबहादुर बस्नेत), मा० श्री जितेन्द्र नारायण देव, मा० श्री प्रेम बहादुर सिंह, मा० श्री भीम बहादुर रावल र मा० श्री रमेश लेखक (तेस्रो बैठकबाट मा० श्री राधेश्याम अधिकारी), मा० श्री जीतबहादुर (दर्जी) गौतम, मा० श्री भिष्मराज आडदेम्बे, मा० श्री रेखा शर्मा रहनु भएको कार्यदल गठन गरि मिति २०७२/४/१५ गते अपरान्ह ३:०० बजेसम्ममा विशेष समिति समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने समयसीमा सहितको जिम्मेवारी तोकियो ।

उक्त कार्यदलबाट निर्धारित समयसीमाभित्र प्राप्त प्रतिवेदनमाथि विशेष समितिमा विभिन्न कोणबाट घनीभूत छलफल गर्दै विषयवस्तुको गाम्भीर्यता र अनेकताका बीचको एकता खोज्ने क्रममा निर्धारित समयसीमाभित्र प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश गर्न नसकिए तापनि अन्ततः मिति २०७२ साउन २३ गते अर्थात् आज बसेको विशेष समितिको बैठकले संविधानको पहिलो विधेयक परिमार्जन सम्बन्धी सहमति गर्न सफल भएकोले परिमार्जनका प्रावधानहरु समेटिएको प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश गरिएको छ ।

संविधानका महत्वपूर्ण विषयमा सहमति कायम गर्न समय समयमा विशेष समितिको आग्रह अनुरूप समितिबाट समयावधि थप गरी कार्य सम्पादनको क्रममासहज वातावरण निर्माण गरिदिनुका साथै प्राप्त विश्वास र मार्ग निर्देश सहित सल्लाह सुझावका लागि विशेष समिति **राजनीतिक संवाद तथा सहमति समिति** प्रति आभार व्यक्त गर्दछ । विशेष समितिको कार्य सम्पादनलाई सहज तुल्याउदै सक्रिय रूपमा सहभागी रही संविधानको अन्तरवस्तुमा सहमति कायम गर्न, गराउन खेल्नु भएको अहं भूमिका सहित गरिएको सहमतिका लागि विशेष समितिका सबै माननीय सदस्यज्यूहरु प्रति आभार व्यक्त गर्दै उहाँहरुको सहयोगीका रूपमा क्रियाशील व्यक्तित्वहरु सबैलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, विशेष समितिको कार्य सम्पादनमा अहोरात्र क्रियाशील रही अथक मेहनत गरी कार्य सम्पादनमा महत्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउने समिति सचिवालय सम्बद्ध सबै कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन्छु ।

धन्यवाद ।

डा० बाबुराम भट्टराई
संयोजक

सम्बत् २०७२ साउन २३ गते शनिबार ।

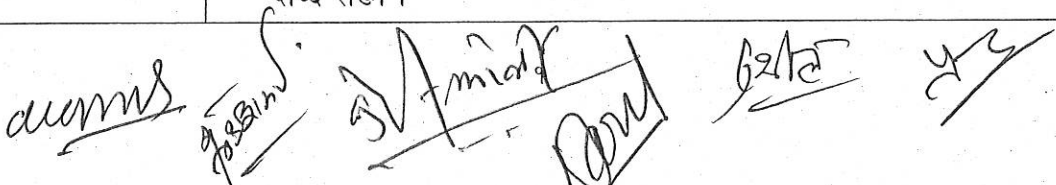
संविधानसभा
संवैधानिक-राजनीतिक संवाद तथा सहमति समिति
संविधानको विधेयकको पहिलो विधेयक परिमार्जन विशेष समिति
प्रतिवेदन, २०७२

संविधानसभाको मिति २०७२ साउन १३ गते बसेको बैठकबाट संविधानको विधेयकको पहिलो मस्यौदा माथि नेपाली नागरिकबाट प्राप्त राय, सुझाव/प्रतिक्रिया बमोजिम विधेयक परिमार्जनका लागि निर्देशन सहित प्राप्त प्रतिवेदनमाथि विधेयक परिमार्जनका विषयवस्तुमा सहमति प्राप्त गरी समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्न मिति २०७२/०४/१४ गते बसेको समितिको बैठकले समितिका माननीय सभापति डा० बाबुराम भट्टराईको संयोजकत्वमा प्रमुख चार दलका शीर्ष नेताहरु मा० श्री सुशील कोइराला, मा० श्री के.पी. शर्मा ओली, मा० श्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड), मा० श्री विजयकुमार गच्छदार सम्मिलित पाँच सदस्यीय विशेष समिति गठन गरेको थियो ।

विशेष समितिको २०७२/०४/१४ गते बसेको बैठकमा संविधानसभाको निर्देशन अनुरूप संविधान सभा, नागरिक सम्बन्ध तथा संविधान सुझाव समितिको प्रतिवेदनमाथि विस्तृत छलफल गरी संविधानको पहिलो विधेयकमाथि नेपाली नागरिकबाट प्राप्त राय, सुझाव/प्रतिक्रियालाई केलाएर उक्त विधेयक परिमार्जनका लागि सुझाव प्रतिवेदन तयार गर्न मा० श्री गिरिराजमणि पोखरेल (दोस्रो बैठकबाट मा० श्री शक्तिबहादुर बस्नेत), मा० श्री जितेन्द्र नारायण देव, मा० श्री प्रेम बहादुर सिंह, मा० श्री भीम बहादुर रावल र मा० श्री रमेश लेखक (तेस्रो बैठकबाट मा० श्री राधेश्याम अधिकारी), मा० श्री जीतबहादुर (दर्जी) गौतम, मा० श्री भिष्मराज आडदेम्बे, मा० श्री रेखा शर्मा रहनु भएको कार्यदल गठन गरि मिति २०७२/४/१५ गते अपरान्ह ३:०० बजेसम्ममा विशेष समिति समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने समयसीमा सहितको जिम्मेवारी तोकियो ।

कार्यदलका संयोजक मा० श्री भीमबहादुर रावलबाट निर्धारित समयसीमाभित्रै विशेष समितिमा प्रस्तुत प्रतिवेदनमाथि कार्यदल र विशेष समितिको संयुक्त बैठक र विशेष समितिको बैठकहरुमा भएको छलफलको आधारमा मिति २०७२ साउन २३ गते अर्थात् आज बसेको विशेष समितिको बैठकले संविधानको पहिलो विधेयक परिमार्जन सम्बन्धी सहमतिका देहायका प्रावधानहरु समेटिएको प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश गर्ने निर्णयानुसार यो प्रतिवेदन पेश गरिएको छ ।

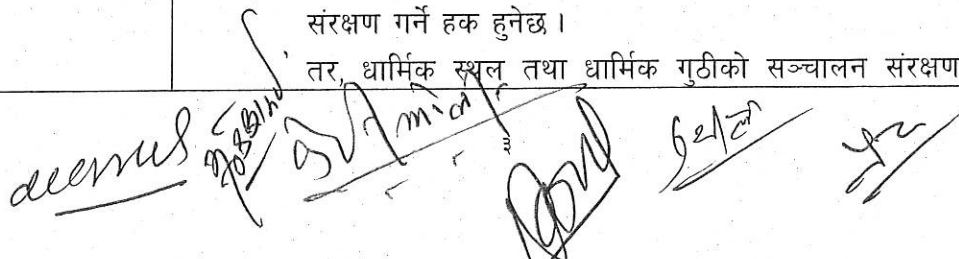
सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
१.	प्रस्तावना	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावनाको अनुच्छेद ४ मा रहेको "एकात्मक र राज्य व्यवस्थाले" भन्ने शब्दको सट्टा "एकात्मक राज्य व्यवस्थाले" भन्ने शब्द राख्ने, अनुच्छेद ५ मा रहेको "लैंगिक" भन्ने शब्द पछि "विभेद" भन्ने शब्द थप्ने, अनुच्छेद ६ मा रहेको "प्रेस स्वतन्त्रता" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता" भन्ने शब्दहरु राख्ने अनुच्छेद ६ मा रहेको "लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यतालाई अबलम्बन गरी समाजवादको आधार निर्माण गर्न प्रतिबद्ध रहँदै" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यतामा आधारित समाजवादप्रति प्रतिबद्ध रही समृद्ध राष्ट्र निर्माण गर्दै" भन्ने शब्दहरु राख्ने, अन्तिम अनुच्छेदमा "संविधानसभा मार्फत यो संविधान घोषणा गछौं" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "संविधानसभाबाट यो संविधान जारी गर्दछौं" भन्ने शब्दहरु राख्ने ।
२.	भाग -१ प्रारम्भिक	<ul style="list-style-type: none"> धारा ४ को उपधारा (१) को सट्टा देहायको उपधारा (१) राख्ने :- "(१) नेपाल स्वतन्त्र, अविभाज्य, सार्वभौमसत्तासम्पन्न, धर्मनिरपेक्ष, समावेशी, लोकतन्त्रात्मक, समाजवाद उन्मुख, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य हो ।" धारा ७ को उपधारा (२) पछि देहायको उपधारा (३) थप गर्ने :- "(३) भाषा सम्बन्धी अन्य कुरा भाषा आयोगको सिफारिस बमोजिम नेपाल सरकारको निर्णयानुसार हुनेछ ।" धारा ८ को उपधारा (१) मा "जोरिएको" भन्ने शब्दको सट्टा "जोडिएको" भन्ने शब्द राख्ने ।

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
३.	भाग -२ नागरिकता	<p>• मस्यौदाको भाग २ को सट्टा देहायको भाग २ राखी धाराक्रम मिलाउने :-</p> <p style="text-align: center;">“भाग २ नागरिकता</p> <p>१०. <u>नागरिकताबाट वञ्चित नगरिने</u> : (१) कुनै पनि नेपाली नागरिकलाई नागरिकता प्राप्त गर्ने हकबाट वञ्चित गरिने छैन ।</p> <p>(२) नेपालमा प्रादेशिक पहिचान सहितको एकल संघीय नागरिकताको व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>११. <u>नेपालको नागरिक ठहर्ने</u> : (१) यो संविधान प्रारम्भ हुँदाका बखत नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेको र यस भाग बमोजिम नागरिकता प्राप्त गर्न योग्य व्यक्तिहरू नेपालका नागरिक हुनेछन् ।</p> <p>(२) यो संविधान प्रारम्भ हुँदाका बखत नेपालमा स्थायी बसोवास भएको देहायको व्यक्ति वंशजको आधारमा नेपालको नागरिक ठहर्नेछ :-</p> <p>(क) यो संविधान प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि वंशजको आधारमा नागरिकता प्राप्त गरेको व्यक्ति,</p> <p>(ख) कुनै व्यक्तिको जन्म हुँदाका बखत निजको बाबु वा आमा नेपाली नागरिक रहेछ भने त्यस्तो व्यक्ति ।</p> <p>(३) उपधारा (२) बमोजिम वंशजको आधारमा नेपालको नागरिक ठहर्ने व्यक्ति र यो संविधान प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि जन्मको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेका नागरिकका सन्तानले बाबु र आमा दुवै नेपाली नागरिक रहेछन भने निज बालिग भएपछि आमा वा बाबुको नामबाट वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्नेछ ।</p> <p>(४) कुनै व्यक्तिको नेपालमा जन्म हुँदाका बखत निजको आमा वा बाबु मध्ये एक नेपाली नागरिक रहेकोमा नागरिकता प्राप्त गर्दाका बखत निजका आमा र बाबु दुवै नेपाली नागरिक रहेछन् भने त्यस्तो व्यक्ति वंशजको आधारमा नेपाली नागरिक ठहर्नेछ ।</p> <p>(५) नेपाल सरहदभित्र फेला परेको पितृत्व र मातृत्वको ठेगान नभएको प्रत्येक नाबालक निजको बाबु वा आमा फेला नपरेसम्म वंशजको आधारमा नेपाली नागरिक ठहर्नेछ ।</p> <p>(६) नेपाली नागरिक आमाबाट नेपालमा जन्म भई नेपालमा नै बसोवास गरेको र बाबुको पहिचान हुन नसकेको व्यक्तिलाई वंशजको आधारमा नागरिकता प्रदान गरिनेछ ।</p> <p>तर बाबु विदेशी नागरिक भएको ठहरेमा त्यस्तो व्यक्तिको नागरिकता कानून बमोजिम अङ्गीकृत नागरिकतामा परिणत हुनेछ ।</p> <p>(९) नेपालभित्र गाभिने गरी कुनै क्षेत्र प्राप्त भएमा सो क्षेत्रभित्र बसोवास भएको व्यक्ति प्रचलित कानूनको अधीनमा रही नेपालको नागरिक हुनेछ ।</p> <p>१२. <u>अङ्गीकृत वा सम्मानार्थ नागरिकता</u> : (१) नेपाली नागरिकसँग वैवाहिक सम्बन्ध कायम गरेकी विदेशी महिलाले चाहेमा प्रचलित कानून बमोजिम अङ्गीकृत नेपाली नागरिकता लिन सक्नेछ ।</p> <p>(२) यस धारामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विदेशी नागरिकसँग विवाह गरेकी नेपाली महिला नागरिकबाट जन्मिएको व्यक्तिको हकमा निज नेपालमा नै स्थायी बसोवास गरेको र बाबुको नागरिकताको आधारमा निजले विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको</p>

deemus
 प्रमुख
 अध्यक्ष
 सदस्य
 सदस्य
 सदस्य

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>रहेनछ भने निजले प्रचलित कानून बमोजिम नेपालको अङ्गीकृत नागरिकता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।</p> <p>(३) धारा ११ मा लेखिए बाहेक कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम नेपाल सरकारले अङ्गीकृत वा सम्मानार्थ नेपाली नागरिकता प्रदान गर्न सक्नेछ ।</p> <p>१३. <u>नागरिकताको प्राप्ति र समाप्ति</u> : नागरिकताको प्राप्ति, समाप्ति लगायत आवश्यक अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।</p> <p>१४. <u>वंशीय आधार तथा लैङ्गिक पहिचान सहितको नागरिकता</u> : प्रत्येक नागरिकलाई निजको आमा वा बाबुको वंशको आधारमा लैङ्गिक पहिचान सहितको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ ।</p> <p>१५. <u>गैरआवासीय नेपाली नागरिकता प्रदान गर्न सकिने</u> : विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको दक्षिण एशियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठन (सार्क) क्षेत्रभन्दा बाहिरका देशमा बसोबास गरेको नेपाली मूलको व्यक्तिलाई कानून बमोजिम आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार उपभोग गर्न पाउने गरी गैरआवासीय नेपाली नागरिकता प्रदान गर्न सकिनेछ ।</p> <p><u>स्पष्टीकरण</u> : यस धाराको प्रयोजनको लागि "नेपाली मूलको व्यक्ति" भन्नाले साविकमा स्वयं वा निजको बाबु, आमा, बाजे, बज्यै नेपालको नागरिक रही पछि विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।</p> <p>१६. <u>नेपालको नागरिकता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था</u> : प्रत्येक नेपाली नागरिकको परिचय खुल्ने गरी अभिलेख राख्ने तथा नेपालको नागरिकता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कानून बमोजिम हुनेछ ।"</p>
४.	भाग-३ मौलिक हक र कर्तव्य	<ul style="list-style-type: none"> • धारा २३ को उपधारा (३) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको सट्टा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश राख्ने :- "तर सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएको महिला, दलित, आदिवासी, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारु, किसान, मजदूर, उत्पीडित वर्ग, मुस्लिम, पिछडा वर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तीकृत, लोपोन्मुख समुदाय, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, अशक्त वा असहाय, पिछडिएको क्षेत्र र आर्थिक रूपले विपन्न खस आर्य लगायत सबै नागरिकको संरक्षण, सशक्तीकरण वा विकासको लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्न रोक लगाएको मानिने छैन ।" • धारा २५ को उपधारा (२) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको स्पष्टीकरणमा रहेको "कुनै अदालतमा रहेको" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "कुनै अड्डा अदालतमा रहेको" भन्ने शब्दहरू राख्ने, • धारा २६ को उपधारा (२) "पुनर्स्थापना र क्षतिपूर्ति" भन्ने शब्दहरूको पछि "सहितको न्याय" भन्ने शब्दहरू थप्ने, • धारा ३० को उपधारा (२) मा रहेका "आवश्यकतानुसार" भन्ने शब्द हटाउने, • धारा ३१ को,- (१) उपधारा (१) को प्रारम्भमा "धर्म मान्ने" भन्ने शब्दहरू थपी सोही उपधारामा रहेको "तथा कुनै धर्मबाट अलग रहने" भन्ने शब्दहरू हटाउने, (२) उपधारा (२) को सट्टामा देहायको उपधारा (२) राख्ने :- "(२) प्रत्येक धार्मिक संप्रदायलाई धार्मिक स्थल र धार्मिक गुठी सञ्चालन र संरक्षण गर्ने हक हुनेछ । तर, धार्मिक स्थल तथा धार्मिक गुठीको सञ्चालन संरक्षण गर्न तथा गुठी

deemus

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>सम्पत्ती तथा जमिनको व्यवस्थापनका लागि कानून बनाई नियमित गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।”</p> <ul style="list-style-type: none"> • धारा ३२ को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांशमा रहेको “यस धाराको व्यवस्थाले” भन्ने शब्दहरु हटाउने, • धारा ३४ को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) उपधारा (३) मा रहेको “र त्यस्तो कार्य कानून बमोजिम दण्डनिय हुनेछ” भन्ने वाक्यांश हटाउने, (२) उपधारा (४) को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांशमा रहेको “यस उपधारामा रहेको व्यवस्थाले” भन्ने शब्दहरु हटाउने, • धारा ३५ को उपधारा (२) मा रहेका “क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्ने” भन्ने शब्दको सट्टा “क्षतिपूर्ति पाउने” भन्ने शब्दहरु राख्ने, • धारा ३६ को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) उपधारा (२) को सट्टा देहायको उपधारा (२) थप्ने :- <ul style="list-style-type: none"> “(२) प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत तहको शिक्षा अनिवार्य र निशुल्क तथा माध्यामिक तहसम्म निशुल्क शिक्षा पाउने हक हुनेछ ।” (२) उपधारा (४) मा रहेको “व्यक्ति” भन्ने शब्दको सट्टा “नागरिक” भन्ने शब्द राख्ने, (३) उपधारा (५) को सट्टा देहायको उपधारा (५) राख्ने :- <ul style="list-style-type: none"> “(५) नेपालमा बसोबास गर्ने प्रत्येक नेपाली समुदायलाई कानून बमोजिम आफ्नो मातृभाषामा शिक्षा प्राप्त गर्न र विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था खोल्ने र सञ्चालन गर्ने हक हुनेछ ।” • धारा ३८ को उपधारा (१) को सट्टा देहायको उपधारा (१) राख्ने :- <ul style="list-style-type: none"> “(१) प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको हक हुनेछ । रोजगारीको शर्त, अवस्था र वेरोजगार सहायता कानून बमोजिम हुनेछ ।” • धारा ३९ को उपधारा (१) मा देहायको स्पष्टीकरण राख्ने :- <ul style="list-style-type: none"> स्पष्टीकरण : यस धाराको प्रयोजनको लागि “श्रमिक” भन्नाले पारिश्रमिक लिई रोजगारदाताको लागि शारीरिक वा बौद्धिक कार्य गर्ने कामदार वा मजदूर सम्भन्नु पर्छ । • धारा ४० को उपधारा (१) मा “प्रत्येक नागरिकलाई” भन्ने शब्दको पछि “राज्यबाट” भन्ने शब्द राख्ने, • धारा ४३ को उपधारा (२) को सट्टा देहायको उपधारा (२) राख्ने :- <ul style="list-style-type: none"> “(२) प्रत्येक महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी हक हुनेछ ।” • धारा ४४ को उपधारा (२) मा रहेको “मनोरञ्जन तथा” भन्ने शब्दहरु पछि “सर्वाङ्गिण” भन्ने शब्द राख्ने, • धारा ४५ को उपधारा (१) मा रहेको “दलित समुदायका व्यक्तिलाई निजामती सेवा, सेना, प्रहरी लगायतका राज्यका सबै निकाय र क्षेत्रहरुमा समावेशी सिद्धान्तका आधारमा रोजगारी प्राप्त गर्ने हक हुनेछ ।” भन्ने वाक्यांशको सट्टा “राज्य संयन्त्रका सबै निकायमा दलितलाई समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सहभागि हुने हक हुनेछ ।” भन्ने वाक्यांश राख्ने । • धारा ४६ मा रहेको “कानून बमोजिम” भन्ने शब्दहरु हटाउने, • धारा ४७ को उपधारा (१) मा रहेको “अल्पसंख्यक” भन्ने शब्द पछि “अपाङ्गता

Posam
deemus

Amir
Ram

2018
20

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>भएका व्यक्ति" भन्ने शब्द थप गर्ने,</p> <ul style="list-style-type: none"> धारा ४८ मा रहेका "अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका एकल महिला" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका, असहाय एकल महिला," भन्ने शब्दहरू राख्ने, धारा ५२ को खण्ड (ग) पछि देहायको खण्ड (घ) राख्ने :- "घ) सार्वजनिक सम्पत्तीको रक्षा र संरक्षण गर्नु ।" <p>नोट : मौलिक हक र कर्तव्यको भाग ३ मा रहेको "वर्ग, क्षेत्र र समुदायको हकको व्यवस्था"भएको ठाँउ ठाँउमा "आर्थिक रूपले विपन्न र अपाङ्गता भएको व्यक्ति" भन्ने शब्द थप गर्ने,</p>
५.	<p>भाग-४ राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व</p>	<ul style="list-style-type: none"> धारा ५४ को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) उपधारा (१) मा "संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था स्थापना गर्ने" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था सुदृढ गर्ने" भन्ने शब्दहरू राख्ने, (२) उपधारा (३) को सट्टा देहायको उपधारा (३)राख्ने :- "३) सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागिता तथा विकास मार्फत उपलब्ध साधन स्रोतको अधिकतम परिचालनद्वारा तीव्र आर्थिक वृद्धि हासिल गर्दै दिगो आर्थिक विकास गर्ने एवं प्राप्त उपलब्धिहरूको न्यायोचित वितरण तथा आर्थिक असमानताको अन्त्य गर्दै शोषणरहित समाजको निर्माण गरी राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर, स्वतन्त्र तथा उन्नतशील बनाउँदै समाजवाद उन्मुख स्वतन्त्र र समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्ने राज्यको आर्थिक उद्देश्य हुनेछ ।" (३) उपधारा (४) मा रहेको "अखण्डता" भन्ने शब्दको अगाडि "भौगोलिक" भन्ने शब्द राख्ने, धारा ५५ को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) खण्ड (क) देखि (ड) सम्मको प्रावधानलाई क्रमशः (१), (२), (३), (४) गरी उपखण्ड (१), (२) लाई क्रमशः उपखण्ड (क), (ख), (ग),(घ), गर्ने । (२) खण्डको (क) को उपखण्ड (१) मा रहेको "अखण्डता" भन्ने शब्दको अगाडि "भौगोलिक" भन्ने शब्द राख्ने, (३) खण्ड (क) को उपखण्ड (६) पछि देहायको उपखण्ड (७) राख्ने:- "७) पूर्व राष्ट्र सेवक कर्मचारी, भूतपूर्व सैनिक र प्रहरी लगायतका पूर्व राष्ट्रसेवकहरूमा रहेको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई राष्ट्र हितमा समुचित उपयोग गर्ने ।" (४) खण्ड (ग) को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) उपखण्ड (६) मा रहेको "कला" भन्ने शब्दको पछि "चलचित्र" भन्ने शब्द थप्ने, (२) उपखण्ड (७) पछि देहायको उपखण्ड (८) थप्ने :- "८) बहुभाषिक नीति अवलम्बन गर्ने ।" (५) खण्ड (घ) को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) खण्ड (घ) मा रहेको "अर्थ र वाणिज्य सम्बन्धी नीति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "अर्थ, उद्योग र वाणिज्य सम्बन्धी नीति" भन्ने शब्दहरू राख्ने,

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>(२) उपखण्ड (१) मा रहेको "सार्वजनिक, सहकारी र निजी" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सार्वजनिक, निजी र सहकारी" भन्ने शब्दहरू राख्ने,</p> <p>(३) उपखण्ड (२) को सट्टा देहायको उपखण्ड (२) राख्ने :- " (२) अर्थतन्त्रमा निजी क्षेत्रको भूमिकालाई महत्व दिदै उपलब्ध साधन र श्रोतको अधिकतम परिचालन गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने ।"</p> <p>(४) उपखण्ड (३) को सट्टा देहायको उपखण्ड (३) राख्ने :- " (३) सहकारी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय विकासमा अत्यधिक परिचालन गर्ने ।"</p> <p>(५) उपखण्ड (४) मा रहेको "निजी क्षेत्रको लगानी र योगदानमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "आर्थिक क्षेत्रका सबै गतिविधिमा" भन्ने शब्दहरू राख्ने,</p> <p>(६) उपखण्ड (६) को सट्टा देहायको उपखण्ड (६) राख्ने :- " (६) तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान गरी उद्योगको विकास र विस्तारद्वारा निर्यात प्रवर्द्धन गर्दै वस्तु तथा सेवाको बजार विविधिकरण र विस्तार गर्ने ।"</p> <p>(७) उपखण्ड (७) मा रहेको "विकृति र विसंगतिलाई नियन्त्रण गर्दै" भन्ने शब्दहरूको पछि "राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाई" भन्ने शब्दहरू राख्ने ।</p> <p>(८) उपखण्ड (९) को सट्टा देहायको उपखण्ड (९) राख्ने :- " (९) राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासको लागि स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिने ।"</p> <p>(९) उपखण्ड (१०) मा रहेको "प्रविधिको लगानीलाई" भन्ने शब्दहरूको पछि "आकर्षित गर्दै" भन्ने शब्दहरू राख्ने ।</p> <p>(६) खण्ड (ड) को उपखण्ड (३) को सट्टा देहायको खण्ड (३) राख्ने :- " (३) किसानको हक हित संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन भूउपयोग नीतिको अवलम्बन गरी भूमिको व्यवस्थापन र कृषिको व्यवसायीकरण, औद्योगिकीकरण, विविधिकरण र आधुनिकीकरण गर्ने ।"</p> <p>(७) खण्ड (च) मा देहायको उपखण्ड (१) राखी उपखण्डक्रम मिलाउने :- " (१) क्षेत्रीय सन्तुलन सहितको समावेशी आर्थिक विकासका लागि क्षेत्रीय विकासको योजना अन्तर्गत दिगो सामाजिक आर्थिक विकासका रणनीति र कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी समन्वयात्मक तवरले कार्यान्वयन गर्ने ।"</p> <p>(८) खण्ड (छ) को,- (१) उपखण्ड (६) मा रहेका "मुलुकको कूल भूभागको कम्तिमा चालीस प्रतिशत" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "आवश्यक" भन्ने शब्द राख्ने । (२) उपखण्ड (८) मा रहेका "सिद्धान्तका आधारमा वातावरण सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा गर्ने" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सिद्धान्त अवलम्बन गर्ने" भन्ने शब्द राख्ने । (३) उपखण्ड (९) मा रहेका "नीति बनाई लागू गर्ने" भन्ने शब्दहरू हटाउने ।</p> <p>(९) खण्ड (ज) को,- (१) उपखण्ड (१) मा रहेका "व्यवहारिक" भन्ने शब्दको सट्टा "सीपमूलक,"</p>

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>भन्ने शब्द राख्ने र उपखण्ड (९) मा रहेको “मुलुकको” भन्ने शब्द हटाउने,</p> <p>(२) उपखण्ड (६) पछि देहायको उपखण्ड (७) राखी उपखण्डको क्रम मिलाउने,</p> <p>“(७) नेपालीको मौलिक चिकित्सा पद्धतीको रूपमा रहेको आयुर्वेद सेवा पद्धतिको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।</p> <p>(१०) खण्ड (भ) को उपखण्ड (४) को सट्टा देहायको उपखण्ड (४) राख्ने :-</p> <p>“(४) श्रमिक र उद्यमी व्यवसायीबीच सुसम्बन्ध कायम गर्दै व्यवस्थापनमा श्रमिकको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,</p> <p>(११) खण्ड (ट) मा रहेको “प्रशासनिक” भन्ने शब्दको पछि “न्यायिक” भन्ने शब्द राख्ने र “सबै क्षेत्रमा हुने” भन्ने शब्दहरुको सट्टा “सबै क्षेत्रको” भन्ने शब्दहरु राख्ने,</p> <ul style="list-style-type: none"> • धारा ५६ को सट्टा देहायको धारा ५६ राख्ने :- <p>“५६. राज्यको दायित्व : नेपालको सार्वभौमसत्ता, स्वाधीनता र भौगोलिक अखण्डता अक्षुण्ण राख्दै मौलिक हक तथा मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्धन गर्ने, राज्यका निर्देशक सिद्धान्तहरुको अनुशरण गर्ने तथा राज्यका नीतिहरुको क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै मुलुकलाई समृद्ध तथा सम्मुनत बनाउने राज्यको दायित्व हुनेछ ।”</p> <ul style="list-style-type: none"> • धारा ५८ मा रहेको “(१)” भन्ने अंक हटाउने,
६.	भाग-५ राज्यको संरचना र राज्य शक्तिको बाँडफाँड	<ul style="list-style-type: none"> • धारा ६० को,- <p>(१) उपधारा (२) पछि देहायको उपधारा (३) राखी उपधाराक्रम मिलाउने :-</p> <p>“(३) नेपालमा अनुसूची ४ मा उल्लेख भए बमोजिम हालका जिल्लाहरु सम्मिलित प्रदेशहरु रहनेछन ।”</p> <p>(२) उपधारा (३) हटाउने,</p> <p>(३) उपधारा (४) को सट्टा देहायको उपधारा (४) राख्ने :-</p> <p>“(४) प्रदेशको सिमाङ्कन सम्बन्धी नमिलेका वा प्राविधिक विषयमा सुभाब दिन नेपाल सरकारले एक संघीय आयोग गठन गर्न सक्नेछ ।”</p> <p>(४) उपधारा (७) को सट्टा देहायको उपधारा (७) राख्ने :-</p> <p>“(७) संघीय कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम सामाजिक सांस्कृतिक संरक्षण वा विकासका लागि विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्र कायम गर्न सकिनेछ ।”</p> <ul style="list-style-type: none"> • धारा ६१ को,- <p>(१) उपधारा (४) को सट्टा देहायको उपधारा (४) राख्ने :-</p> <p>“(४) उपधारा (३) वा (७) बमोजिम प्रदेशसभा, गाउसभा वा नगरसभाले कानून बनाउदा संघीय संसदले बनाएको कानूनसँग नबाभिने गरी बनाउनु पर्नेछ ।”</p> <p>(२) उपधारा (६) पछि उपधारा (७) र (८) थप्ने :-</p> <p>“(७) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साभा अधिकार अनुसूची-८ मा उल्लिखित विषयमा निहित हुनेछ र त्यस्तो अधिकारको प्रयोग यो संविधान संघीय संसद, प्रदेश सभा र स्थानीय गाउ सभा वा नगर सभाले बनाएको कानून बमोजिम हुनेछ,</p> <p>(८) उपधारा (७) बमोजिम प्रदेशसभा, गाउ सभा वा नगर सभाले कानून बनाउदा संघीय संसदले बनाएको कानूनसँग नबाभिनेगरी बनाउनु पर्नेछ ।”</p>

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
७.	भाग-६ राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपति	<ul style="list-style-type: none"> धारा ६६ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (५) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश भिकिएको छ । उपधारा (५) पछि देहायको उपधारा (६) राखी उपधाराको क्रम मिलाउने :- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (५) बमोजिम दोस्रोचरणको मतदानबाट समेत कूल सदर मतको पचास प्रतिशत भन्दा बढी मत प्राप्त गर्न नसकेमा पुनः अर्को एक चरणको मतदान हुनेछ । त्यस्तो मतदानमा सबै भन्दा बढी मत प्राप्त गर्ने उम्मेदवार राष्ट्रपति निर्वाचित भएको मानिने छ । धारा ६८ (२) मा "त्यसपछि हुने" भन्ने शब्द हटाउने, धारा ७० पछि देहायको धारा ७१ राखी धाराक्रम मिलाउने :- "७१. राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपति फरक फरक लिंग वा समुदायको हुने : यस संविधान बमोजिम राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको निर्वाचन गर्दा फरक फरक लिंग वा समुदायको प्रतिनिधित्व हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।" धारा ७२ को खण्ड (ख) मा रहेको "एक तिहाई" भन्ने शब्दको सट्टा "एक चौथाई" भन्ने शब्दहरू राख्ने,
८.	भाग-७ संघीय कार्यपालिका	<ul style="list-style-type: none"> धारा ७७ मा रहेको "देशको" भन्ने शब्दको सट्टा "नेपालको" भन्ने शब्द राख्ने, धारा ७९ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (४) मा रहेको "आफू" भन्ने शब्द भिक्ने, उपधारा (५) मा रहेको "अवस्था भएमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "आधार प्रस्तुत गरेमा" भन्ने शब्दहरू राख्ने, उपधारा (७) मा रहेको "उपधारा (३) वा (५)" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उपधारा (५)" भन्ने शब्दहरू राख्ने र "उपधारा (४) वा (६)" भन्ने शब्दहरू हटाउने, उपधारा (८) मा रहेको "लागि भएको" भन्ने शब्दहरू हटाउने,
९.	भाग -८ संघीय व्यवस्थापिका	<ul style="list-style-type: none"> धारा ८८ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (१) को खण्ड (क) मा रहेका "भूगोल, जनसंख्या र प्रादेशिक सन्तुलनको" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "भूगोल र जनसंख्याको" भन्ने शब्दहरू राख्ने, उपधारा (२) मा रहेको "दलित" भन्ने शब्द पछिको "आदिवासी" भन्ने शब्द र सोही हरफमा रहेको "अल्पसंख्यक समुदाय" भन्ने शब्दहरू हटाई स्पष्टीकरणको प्रारम्भमा "यस उपधाराको प्रयोजनको लागि" भन्ने शब्दहरू थप्ने, उपधारा (२) पछि देहायको उपधारा (३) राखी उपधाराक्रम मिलाउने :- "(३) उपधारा (२) बमोजिम राजनीतिक दलले उम्मेदवारी दिँदा धारा ९१ बमोजिम योग्यता पुगेको अपाङ्गता भएको व्यक्तिलाई प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।" उपधारा (५) मा देहायको प्रतिबन्धान्मक वाक्यांश राख्ने :- "तर त्यस्तो व्यक्ति एक भन्दा बढी निर्वाचन क्षेत्रमा एकै पटक उम्मेदवार हुन पाउने छैन ।" धारा ९० को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (२) को सट्टा देहायको उपधारा (२) राखिएको छ :-

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<p>“(२) राष्ट्रिय सभामा देहाय बमोजिमका एकाउन्न सदस्य रहनेछन् :-</p> <p>(क) प्रदेश सभाका सदस्य र स्थानीय निकायका प्रमुख र उपप्रमुख रहेको निर्वाचक मण्डलद्वारा कानून बमोजिम प्रदेश सभाका सदस्य र स्थानीय निकायका प्रमुख र उपप्रमुखको मतको भार फरक हुने गरी प्रत्येक प्रदेशबाट कम्तीमा तीन जना महिला, एक जना दलित र एक जना अपाङ्गता भएका व्यक्ति वा अल्पसंख्यक सहित आठ जना गरी निर्वाचित अर्चालीस जना,</p> <p>(ख) नेपाल सरकारको सिफारिसमा राष्ट्रपतिबाट मनोनीत कम्तीमा एक जना महिला सहित तीन जना ।”</p>
१०.	भाग-१० संघीय आर्थिक कार्यप्रणाली	
११.	भाग-११ न्यायपालिका	<ul style="list-style-type: none"> • धारा १३० को उपधारा (२) मा रहेको “विवाद समाधानका अन्य वैकल्पिक उपाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “विवाद समाधानका वैकल्पिक उपाय” भन्ने शब्दहरू राख्ने, • धारा १४१ को उपधारा (२) को खण्ड (ग) मा रहेका “र कानूनमा स्नातकोत्तर उपाधी प्राप्त गरेका” भन्ने शब्दहरू हटाउने, • धारा १५३ को उपधारा (२) को सट्टा देहायको उपधारा (२) राख्ने :- “(२) जिल्ला अदालतका न्यायाधीशको रिक्त पद मध्ये ४० प्रतिशत पदमा कानूनमा स्नातक उपाधि प्राप्त गरी न्याय सेवाको राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणीको पदमा कम्तीमा ३ वर्ष काम गरेका अधिकृतहरूमध्येबाट र बाँकी ६० प्रतिशत पदमा कानूनमा स्नातक उपाधि प्राप्त अधिवक्ताको रूपमा निरन्तर कम्तीमा ८ वर्ष वकालत गरेको वा कानूनमा स्नातक उपाधि प्राप्त गरी न्यायसेवाको राजपत्रांकित तृतीय श्रेणीको पदमा कम्तीमा ८ वर्ष वा द्वितीय श्रेणीको पदमा कम्तीमा ३ वर्ष काम गरेका वा कानूनको अध्यापन, अन्वेषण वा कानून वा न्याय सम्बन्धी अन्य कुनै क्षेत्रमा निरन्तर कम्तीमा ८ वर्ष काम गरेको नेपाली नागरिक जिल्ला अदालतको न्यायाधिशको पदको लागि हुने खुल्ला प्रतियोगितात्मक परिक्षाको उम्मेदवार हुन सक्नेछन् ।”
१२.	भाग-१२ प्रादेशिक कार्यपालिका	•
१३.	भाग-१३ प्रादेशिक व्यवस्थापिका	<ul style="list-style-type: none"> • धारा १७५ को,- (१) उपधारा (४) पछि देहायको उपधारा (५) राखी उपधाराक्रम मिलाउने :- “(५) उपधारा (४) बमोजिम राजनीतिक दलले उम्मेदवारी दिँदा धारा १७७ बमोजिम योग्यता पुगेको अपाङ्गता भएको व्यक्तिलाई प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।” (२) उपधारा (७) मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश राख्ने :- “तर त्यस्तो व्यक्ति एक भन्दा बढी निर्वाचन क्षेत्रमा एकै पटक उम्मेदवार हुन पाउने छैन ।”
१४.	भाग-१६ स्थानीय कार्यपालिका	<ul style="list-style-type: none"> • यस संविधानको ठाँउ ठाँउमा रहेको “गाउँ कार्यपालिका प्रमुख र उपप्रमुख” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “गाउँ कार्यपालिका अध्यक्ष र उपाध्यक्ष” भन्ने शब्दहरू राख्ने ।

7/5/20

deems

Amal

Amal

6/2/20

Amal

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
१५.	भाग-१७ स्थानीय व्यवस्थापिका	<ul style="list-style-type: none"> धारा २२१ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (१) मा रहेको "गाउँ पालिकाका हरेक वडाबाट ५ जनाको दरले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "गाउँ पालिकाका हरेक वडाबाट १ जना वडा अध्यक्ष र ४ जना वडा सदस्य गरी ५ जनाको दरले" भन्ने शब्दहरू राख्ने । उपधारा (३) को सट्टा देहायको उपधारा (३) राखिएको छ :- <ol style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्ष र ४ जना सदस्यहरू रहेको वडा समिति गठन हुनेछ । उपधारा (४) को सट्टा देहायको उपधारा (४) राख्ने :- <p>"(४) गाउँ कार्यपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष र वडा सदस्यहरूको निर्वाचन पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणालीद्वारा हुनेछ ।"</p> धारा २२२ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (१) मा रहेको "नगर कार्य पालिकाका हरेक वडाबाट ५ जनाको दरले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "नगरपालिकाका हरेक वडाबाट १ जना वडा अध्यक्ष र ४ जना वडा सदस्य गरी ५ जनाको दरले" भन्ने शब्दहरू राख्ने । उपधारा (३) को सट्टा देहायको उपधारा (३) राखिएको छ :- <ol style="list-style-type: none"> नगरपालिकाको प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्ष र ४ जना सदस्यहरू रहेको वडा समिति गठन हुनेछ । उपधारा (४) को सट्टा देहायको उपधारा (४) राख्ने :- <p>"(४) नगरकार्यपालिका प्रमुख, उपप्रमुख, वडा अध्यक्ष र वडा सदस्यहरूको निर्वाचन पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणालीद्वारा हुनेछ ।"</p>
१६.	भाग-२० अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	<ul style="list-style-type: none"> धारा २३८ को उपधारा (१) मा रहेको "भ्रष्टाचार" भन्ने शब्दको अघि "अनुचित कार्य वा" भन्ने शब्द थपि देहायको स्पष्टीकरण थप्ने :- <p>स्पष्टीकरण : यस धाराको प्रयोजनको लागि "अनुचित कार्य" भन्नाले कानून, निर्णय र आदेशको अवहेलना वा उल्लंघन भई सम्बन्धित निकाय वा देशलाई क्षति पुग्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।"</p>
१७.	भाग-२१ महालेखा परीक्षक	<ul style="list-style-type: none"> धारा २३९ को उपधारा (५) को खण्ड (क) मा रहेको "स्नातकोपाधि" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "स्नातकोत्तर उपाधि" भन्ने शब्द राख्ने, धारा २४० को उपधारा (१) को प्रारम्भमा "राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको कार्यालय" भन्ने शब्दहरू थप्ने,
१८.	भाग-२२ संघीय लोक सेवा आयोग	<ul style="list-style-type: none"> भाग २२ मा रहेका "संघीय लोक सेवा आयोग" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "लोक सेवा आयोग" भन्ने शब्दहरू राख्ने । धारा २४१ को,- <ol style="list-style-type: none"> उपधारा (४) पछि देहायको उपधारा (५) थपि उपधाराक्रम मिलाउने :- <p>"(५) उपधारा (२) बमोजिम नियुक्त अध्यक्ष तथा सदस्यको पुननियुक्ती हुन सक्ने छैन ।</p> <p>तर सदस्यलाई अध्यक्षको पदमा नियुक्ती गर्न सकिने छ र त्यस्तो सदस्य अध्यक्षको पदमा नियुक्ती भएमा निजको पदावधि गणना गर्दा सदस्य भएको अवधिलाई समेत जोडी गणना गरिनेछ ।"</p> उपधारा (८) को खण्ड (क) हटाउने ।

703812
dumal

90

6/2/20 22

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<ul style="list-style-type: none"> धारा २४२ को,- <ul style="list-style-type: none"> (१) उपधारा (२) हटाई उपधाराक्रम मिलाउने, (२) उपधारा (४) पछि देहायका उपधारा (५) र (६) थपी उपधाराक्रम मिलाउने:- <ul style="list-style-type: none"> “(५) सैनिक सेवा, प्रहरी सेवा वा सशस्त्र प्रहरी सेवा वा अन्य सरकारी सेवाको पदमा नियुक्ति र बहुवा गर्दा अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तको विषयमा लोक सेवा आयोगको परामर्श लिनु पर्नेछ। (६) कुनै सार्वजनिक संस्थाको सेवाका कर्मचारीको सेवाका शर्त सम्बन्धी प्रचलित कानून र त्यस्तो सेवाका पदको नियुक्ति, बहुवा र विभागीय कारवाही गर्दा अपनाउनु पर्ने सामान्य सिद्धान्तको विषयमा लोक सेवा आयोगसँग त्यस्तो संस्थाले परामर्श लिन चाहेमा लोक सेवा आयोगले परामर्श दिन सक्नेछ। स्पष्टीकरण : यस धाराको प्रयोजनका लागि “सार्वजनिक संस्था” भन्नाले पचास प्रतिशत वा सोभन्दा बढी शेयर वा जायजैथामा नेपाल सरकारको स्वामित्व वा नियन्त्रण भएको संगठित संस्था संभन्नु पर्छ।” धारा २४३ को उपधारा (२) पछि देहायको उपधारा (३) राख्ने :- <ul style="list-style-type: none"> (३) उपधारा (२) को प्रयोजनको लागि संघले कानून बनाई आधार र मापदण्ड निर्धारण गर्नेछ। <p>नोट: सबै संवैधानिक आयोगमा उपरोक्त प्रावधान अनुरूप अर्कोपटक नियुक्ति नगरिने गरी मस्यौदामा उल्लेख गर्ने।</p>
१९.	भाग-२३ निर्वाचन आयोग	<ul style="list-style-type: none"> धारा २४४ को उपधारा (५) को खण्ड (क) मा रहेको “स्नातक” भन्ने शब्दहरुको सट्टा “स्नातकोत्तर” भन्ने शब्द राख्नु पर्ने।
२०.	भाग-२४ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	<ul style="list-style-type: none"> धारा २४७ को उपधारा (५) को खण्ड (क) मा रहेको “स्नातक” भन्ने शब्दहरुको सट्टा “स्नातकोत्तर” भन्ने शब्द राख्नु पर्ने।
२१.	भाग-२५ राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्तीय आयोग	<ul style="list-style-type: none"> धारा २४९ को उपधारा (४) को खण्ड (क) पछि देहायको खण्ड (ख) राखी खण्डक्रम मिलाउने :- <ul style="list-style-type: none"> (ख) उमेर ६५ वर्ष पूरा भएमा,
२२.	भाग-२६ राष्ट्रिय महिला आयोग	<ul style="list-style-type: none"> प्रदेशमा कार्यालयहरु रहने व्यवस्था गर्ने,
२३.	भाग-२७ राष्ट्रिय दलित आयोग	<ul style="list-style-type: none"> प्रदेशमा कार्यालयहरु रहने व्यवस्था गर्ने,
२४.	भाग-२८ राष्ट्रिय समावेशी आयोग	<ul style="list-style-type: none">

Handwritten signatures and initials.

Handwritten signature: B.A. M. D. A.

Handwritten signature and initials.

Handwritten signature: (S) C.

Handwritten signature.

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
२५.	भाग-२९ महान्यायधिवक्ता	•
२६.	भाग-३० राष्ट्रिय सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> धारा २६१ को उपधारा (१) को खण्ड (ङ) पछि, देहायका खण्ड (च) र (छ) थपिएका छन् :- (च) नेपाल सरकारको मुख्य सचिव- सदस्य, (छ) प्रधानसेनापति, नेपाली सेना -सदस्य, धारा २६२ को,- (१) उपधारा (१) मा रहेको "लोकतान्त्रिक सिद्धान्तप्रति" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "यस संविधानप्रति" भन्ने शब्दहरु राख्ने, (२) धारा (४) मा रहेको "कानून बमोजिमको" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "मन्त्रपरिषद्को सिफारिस" मा भन्ने शब्दहरु राख्ने । धारा २६३ को सट्टा देहायको धारा २६३ राख्ने :- "२६३.नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल, राष्ट्रिय अनुसन्धान सम्बन्धी व्यवस्था : (१) संघमा नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग रहनेछन् । (२) प्रत्येक प्रदेशमा प्रहरी संगठन रहनेछ । (३) नेपाल प्रहरी र प्रदेशमा रहने प्रहरीले सम्पादन गर्ने कार्यहरुको समन्वय सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ । (४) नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।"
२७.	भाग-३१ राजनीतिक दल सम्बन्धी व्यवस्था	• धारा २६४ को उपधारा (४) को खण्ड (ग) मा रहेको "सहभागिताको व्यवस्था" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "प्रतिनिधित्वको व्यवस्था" भन्ने शब्दहरु राख्नु पर्ने ।
२८.	भाग-३३ संविधान संशोधन	
२९.	भाग-३४ विविध	<ul style="list-style-type: none"> धारा २७६ पछि देहायको धारा २७७ थप गरी धाराक्रम मिलाउने :- "२७७. समावेशी सिद्धान्त बमोजिम नियुक्ती गर्नु पर्ने : सवैधानिक निकायका पदमा नियुक्ती गर्दा समावेशी सिद्धान्त बमोजिम गरिनेछ ।" धारा २७८ को उपधारा (१) को खण्ड (च) पछि देहायको खण्ड (छ) थप्ने :- "छ) राष्ट्रियसभाको अध्यक्ष निर्वाचन नभएसम्मका लागि मन्त्रपरिषद्मा प्रधानमन्त्री सदस्य रहेको राजनीतिक दल बाहेकको प्रमुख राजनीतिक दलको तर्फबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रधानमन्त्रीले तोकेको एकजना मन्त्री -सदस्य" धारा २७९ को उपधारा (१) पछि देहायको उपधारा (२) राखी उपधाराक्रम मिलाउने :- "२) निजामती लगायत सरकारी सेवामा प्रतियोगितात्मक परिक्षाद्वारा पदपूर्ति गर्दा संघीय कानून बमोजिम खुला र समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा हुनेछ ।"

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		<ul style="list-style-type: none"> धारा २८१ पछि देहायको धारा २८२ राखी धाराक्रम मिलाउने :- "२८२. गुठी जग्गा सम्बन्धी व्यवस्था : (१) गुठीको मूलभूत मान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गुठी जग्गामा भोगाधिकार भैरहेका किसान एवं गुठीको अधिकारका सम्बन्धमा संघीय संसदले आवश्यक कानून बनाउनेछ । (२) गुठी सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कानून बमोजिम हुनेछ ।" धारा २८२ पछि देहायको २८३ थप गरी धाराक्रम मिलाउने :- "२८३. राजनीतिक वा संवैधानिक निकायका पदहरुमा नियुक्तीको लागि अयोग्य हुने : यस संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विदेशी मुलुकको डाइभर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा (डि.भि.), परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा (पि.आर.) वा ग्रीन कार्ड वा त्यस्तै कुनै प्रकारको स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र लिएको नेपाली नागरिक यस संविधान वा कानून बमोजिम नियुक्त हुने राजनीतिक वा संवैधानिक निकायको पदमा नियुक्तीका लागि योग्य हुने छैन । तर, विदेशी मुलुकको डाइभर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा (डि.भि.), परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा (पि.आर.) वा ग्रीन कार्ड वा त्यस्तै कुनै प्रकारको स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र त्याग गरेको एक वर्ष अवधि व्यतित भएपछि त्यस्तो राजनीतिक वा संवैधानिक निकायको पदमा नियुक्ती हुन बाधा पर्ने छैन ।" धारा २८४ मा रहेको "र मुल्यांकन" भन्ने शब्दहरु हटाउने ।
३०.	भाग-३५ संक्रमणकालीन व्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> धारा २९१ को उपधारा (३) पछि देहायको उपधारा (३) राख्ने :- "(३) संवैधानिक निकायमा हाल कायम पदाधिकारीहरु पुनः नियुक्ति नहुँदासम्म/पदावधि रहँदासम्म आफ्नो पदमा बहाल रहनेछन् ।" धारा २९२ पछि देहायको धारा २९३ राखी धारा क्रम मिलाउने :- "२९३. प्रदेश र स्थानीय तहमा सरकारी सेवाहरुको गठन र सञ्चालन : प्रदेश र स्थानीय तहमा सरकारी सेवाहरुको गठन र सञ्चालन नभए सम्मका लागि प्रदेश र स्थानीय तहमा नागरिकलाई सेवा प्रवाह गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ ।" धारा २९३ को उपधारा (२) मा रहेको "बमोजिम भएका" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "बमोजिमका" भन्ने शब्दहरु राख्ने ।
३१.	भाग-३६ परिभाषा र व्याख्या	<ul style="list-style-type: none"> धारा २९५ को उपधारा (१) को खण्ड (ड) मा रहेको "निवृत्तीभरण" भन्ने शब्द हटाउनु पर्ने ।
३२.	भाग-३७ संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ र खारेजी	
३३.	अनुसूची-१ नेपालको राष्ट्रिय झण्डा बनाउने तरिका	<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रिय झण्डाको चित्र राख्ने ।

Prasad

acans

Subman

93

शिव

यश

सि.नं.

विषय

विशेष समितिमा भएको सहमति

३४.

अनुसूची-४
प्रदेश र
सम्बन्धित
प्रदेशमा रहने
हालका जिल्लाहरु

अनुसूची-४

(धारा ६० को उपधारा (३) संग सम्बन्धित)
प्रदेश र सम्बन्धित प्रदेशमा रहने हालका जिल्लाहरु

● प्रदेश नं. १

१. ताप्लेजुङ
२. पाँचथर
३. इलाम
४. संखुवासभा
५. तेह्रथुम
६. धनकुटा
७. भोजपुर
८. खोटाङ
९. सोलुखुम्बु
१०. ओखलढुंगा
११. उदयपुर
१२. भ्वापा
१३. मोरङ
१४. सुनसरी

● प्रदेश नं. २

१. सप्तरी
२. सिराहा
३. धनुषा
४. महोत्तरी
५. सर्लाही
६. रौतहट
७. बारा
८. पर्सा

● प्रदेश नं. ३

१. दोलखा
२. रामेछाप
३. सिन्धुली
४. काभ्रेपलाञ्चोक
५. सिन्धुपाल्चोक
६. रसुवा
७. नुवाकोट
८. धादिङ
९. चितवन
१०. मकवानपुर
११. भक्तपुर
१२. ललितपुर
१३. काठमाण्डौ

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

१४

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

● प्रदेश नं. ४

१. गोरखा
२. लमजुङ
३. तनहु
४. कास्की
५. मनाङ
६. मुस्ताङ
७. पर्वत
८. स्याङजा
९. म्याग्दी
१०. बाग्लुङ (पूर्वी भाग)
११. नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

● प्रदेश नं. ५

१. नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम)
२. रुपन्देही
३. कपिलवस्तु
४. पाल्पा
५. अर्घाखाँची
६. गुल्मी
७. बाग्लुङ (पश्चिम भाग)
८. रुकुम (पूर्वी भाग)
९. रोल्पा
१०. प्यूठान
११. दाङ
१२. बाँके
१३. बर्दिया

● प्रदेश नं. ६

१. रुकुम (पश्चिम भाग)
२. सल्यान
३. डोल्पा
४. जुम्ला
५. मुगु
६. हुम्ला
७. कालिकोट
८. जाजरकोट
९. दैलेख
१०. सुर्खेत
११. बाजुरा
१२. बझाङ
१३. डोटी
१४. अछाम

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
		१५. दार्चुला १६. बैतडी १७. डडेल्धुरा १८. कञ्चनपुर १९. कैलाली
३५.	अनुसूची-४ संघको अधिकारको सूची	<ul style="list-style-type: none"> अनुसूची ४ को,- <ol style="list-style-type: none"> क्र.सं. (४) मा रहेको "र नियन्त्रण" भन्ने शब्द हटाउने, क्र.सं. (२६) मा रहेका "पर्यावरण" भन्ने शब्दको सट्टा "वातावरण" भन्ने शब्द राख्ने, क्र.सं. (२७) मा रहेको "विमा नीति" भन्ने शब्दहरु पछि ", धितोपत्र, सहकारीको नियमन" भन्ने शब्द थप्नु पर्ने, क्र.सं. (२७) पछि देहायको क्र.सं. (२८) राखी क्र.सं. मिलाउने,- "(२८) भूउपयोग, बस्ती विकास, पर्यटन वातावरण अनुकूलन" क्र.सं. (२९) पछि देहायका क्र.सं. (३०) र (३१) राख्ने :- "(३०) सुरक्षित छापाखाना, (३१) सामाजिक सुरक्षा र गरिवि निवारण"
३६.	अनुसूची-५ प्रदेशको अधिकारको सूची	<ul style="list-style-type: none"> अनुसूची ५ को,- <ol style="list-style-type: none"> क्र.सं. (२) मा रहेको "बैंक तथा" भन्ने शब्दहरु हटाउने, क्र.सं. (८) को सट्टा देहायएको क्र.सं. (८) राख्ने :- "(८) प्रदेश स्तरको विद्युत, सिचाई र खानेपानी सेवा" क्र.सं. (१३) हटाउने, क्र.सं. (१४) मा रहेको "प्रादेशीक रेल्वे र" भन्ने शब्द हटाउने, क्र.सं. (१६) लाई हटाउने, क्र.सं. (१९) मा रहेका "र मालपोत संकलन" भन्ने शब्दहरु हटाउने, क्र.सं. (२१) लाई हटाउने, क्र.सं. २२ मा रहेको "लिपि" भन्ने शब्द पछि "ललितकला" भन्ने शब्द थप्ने, क्र.सं. (२३) मा रहेको "पर्यावरण" भन्ने शब्दलाई "वातावरण" भन्ने शब्द राख्ने, क्र.सं. (२४) मा रहेका "मदिरा तथा पेय पदार्थ उत्पादन, निर्माण खरिदविक्रि" भन्ने शब्दहरु हटाउने, क्र.सं. (२५) को सट्टा देहायको क्र.सं. (२५) राख्ने :- "(२५) पुस्तकालय (केन्द्रीय बाहेक)।"
३७.	अनुसूची-७ स्थानीय तहको अधिकारको सूची	<ul style="list-style-type: none"> अनुसूची ७ को,- <ol style="list-style-type: none"> क्र.सं. १ मा रहेको "सामुदायीक प्रहरी" भन्ने शब्दहरु हटाउने, क्र.सं. (४) मा "मालपोत संकलन" भन्ने शब्द राख्ने, क्र.सं. २४ को सट्टा देहायको क्र.सं. २४ राख्ने:- "(२४) भाषा, सँस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास।"

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

सि.नं.	विषय	विशेष समितिमा भएको सहमति
३८.	अनुसूची-८ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साभ्ना सूची	अनुसूची-८ (धारा ६१ को उपधारा (७) संग सम्बन्धित) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साभ्ना सूची १. सहकारी, २. शिक्षा र खेलकुद, ३. स्वास्थ्य, ४. कृषि ५. विद्युत, खानेपानी, सिंचाई जस्ता सेवाहरु, ६. सेवा शुल्क, दस्तुर, दण्ड जरीवाना तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी, पर्यटन शुल्क, ७. वन, जङ्गल, वन्य जन्तु, जल उपयोग, वातावरण पर्यावरण तथा जैविक विविधता, ८. खानी तथा खनिज, ९. विपत व्यवस्थापन, १०. सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण, ११. व्यक्तिगत घटना, जन्म, मृत्यु, विवाह र तथ्यांक, १२. पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्रहालय, १३. सुकुम्वासी व्यवस्थापन

संविधानको मस्यौदा विधेयकमा संविधान तर्जुमाको दृष्टिले आवश्यक भाषा परिमार्जन मस्यौदा समितिले गर्ने ।

नोट : धर्म निरपेक्षता र थ्रेसहोल्डबारे टुङ्गो लाग्न बाँकी ।

२३

duarmit

(मा० डा० बाबुराम भट्टराई)
संयोजक

Ramkrishna

(मा० श्री विजयकुमार गच्छदार)
सदस्य

Yash

(मा० श्री पुष्पकमल दाहाल (प्रचण्ड))
सदस्य

Shri. P. Sharma

(मा० श्री के.पी. शर्मा ओली)
सदस्य

Shri. Sushil Koirala

(मा० श्री सुशील कोइराला)
सदस्य

Prakash M. Shrestha

Prakash M. Shrestha

(मुकुन्द शर्मा)
सचिव

सम्बत् : २३ साउन २०७२